

HISTORIE PRAŽSKÝCH HASIČŮ

npor. Milan Krchov

Hasičský záchranný sbor hl. m. Prahy

2001

HISTORIE PRAŽSKÝCH HASIČŮ

Obsah

Počátky (do roku 1853)	str. 3
Profesionálové (1853 – 1857)	str. 4
Potíže (1857 – 1890)	str. 5
Na přelomu století (1890 – 1918)	str. 7
První léta mladé republiky	str. 9
Během druhé světové války	str. 10
Léta socialismu	str. 11
Hasiči a srpen 1968	str. 13
Po listopadu 1989	str. 14

HISTORIE PRAŽSKÝCH HASIČŮ

Počátky (do roku 1853)

Počátkem šedesátých let minulého století se začaly zakládat dobrovolné hasičské sbory, první z nich byl ustaven v roce 1864 ve Velvarech. Následovala Roudnice, Kolín a Tábor. V Praze byl vývoj poněkud jiný, zde se od počátku projevovaly snahy mít sbor profesionální. Od roku 1821 se radní města snažili řešit problematiku nedostatku řádů minulých století tím, že zřizovali stále požární hlídky, tzv. požární zálohy. Ve staroměstském obecním dvoře se vždy večer shromáždil určitý počet tovaryšů různého řemesla. Měli tam vyhrazené místnosti, kde drživali požární pohotovost od listopadu do konce dubna, a to od páté hodiny odpolední do šesté hodiny ranní. Od května do konce října sloužili od osmé hodiny večerní do ranního rozednění. Bylo přesně určeno, kolik tovaryšů má to které řemeslo vyslat. Nad tím bděl komisař a dozorčí úředníci. Byly zpracovány plány výcviku, ale dalo to pořádnou práci a mnoho starostí a nesnází, aby požární záloha dobře fungovala. Jejich základ tvořili členové cechu kovářského, zámečnického a zvonařského. Od těchto lidí se očekávalo, že se svých povinností zhostí dobře.

Tento systém se praktikoval u civilistů, ve vojsku byla vycvičena jedna požární pohotovost, která se v "příčině ohně" dostavovala s vlastní stříkačkou. Každá městská čtvrť měla mít vlastní stříkačku a když bylo nejhůře, měly se sjíždět na místo. Ale jen ty, které byly ohni nejbliže, ostatní zůstávaly v pohotovosti. Ke spojení mezi jednotlivými požárními strážemi se používalo jízdních ordonancí. Vojsko, pokud neposkytlo svoji požární pohotovost, sloužilo k ochraně objektů v době vyhlášení poplachu.

Hasebním pracím velel tehdejší guberniální rada, jmenovaný hospodářským úřadem magistrátu. Že se často k velení dostávaly osoby neznalé problematiky hašení, bylo pro léta před vznikem pražského sboru typické. To se samozřejmě odráželo při práci u požáru. V roce 1847 se jednalo o tom, že by mohla dobrovolnou hasičskou službu převzít uniformovaná občanská garda. Ale zůstalo pouze u projektu. Po známých politických bouřích v roce 1848 byla garda rozpuštěna a tím se rozpadla možnost hasičské služby. V podstatě také proto, že někteří členové nebyli schopni takovou službu vykonávat, jiní měli obavy ze společenské újmy.

V Praze se začal rychle rozrůstat průmysl, a tak není divu, že sílily hlasy požadující zřízení placeného hasičského sboru. V březnu 1853 magistrát rozhodl, že bere do vlastní režie úklid ulic, pro začátek na Malé Straně - 16. srpna 1853 přijal 30 metařů, jejichž představeným byl jmenován městský dozorce Alois Pasta. Osm lidí měl vycvičit k obsluze stříkačky, ostatní jako pomocníky při hašení. A první hasičský sbor z povolání v Praze byl na světě.

Profesionálové (1853 - 1857)

Velitel Pasta byl vyslán na zkušenou do Berlína. Do města, které bylo ve vývoji hasičstva zcela srovnatelné s Prahou. Berlín byl v té době pouze hlavním městem rozvíjejícího se Pruska, profesionální sbor zde byl založen roku 1851. Velitel Scabell byl schopným organizátorem a Alois Pasta se od něho měl co naučit. Je vidět, že své velitelování v Praze bral zodpovědně, ale od počátku měl velké potíže se svými nadřízenými. Navíc brzy rozpoznal, že třicítka lidí je pro město málo a osm k obsluze stříkačky ještě méně. Všemožně se snažil o zdokonalení výcviku a výstroje; je autorem jednoho z nejstarších hasičských spisů *Über Schadenfeuer und Feuerlöschten* (O škodlivých požárech a jejich hašení).

Jak dokládají historické dokumenty, sbor se od počátku své působnosti při zdolávání ohňů osvědčil, ale konflikty s magistrátem vyústily až k odchodu velitele Pasty z funkce. To bylo v době, kdy hasiči, lišící se od metařů červenou páskou na rameni, sídlili v malostranském obecním dvoře v Letenské ulici, kde měli pro sebe vyhrazeno několik místností.

V listopadu 1853 se velení ujal praktikant hospodářského úřadu magistrátu Václav Soukup. Kromě jiných novinek zavedl titul hasební mistr. Radní v té době přemýšleli, jak zvýšit počet hasičů bez velkých finančních nákladů. Řešení se našlo - zrušily se záložní požární stráže a uvolnění muži mohli posílit řady sboru. Naráz vyvstal nový problém: kam umístit 68 příslušníků sboru. Místo se našlo ve staroměstském obecním dvoře. A protože v původní stanici zůstalo několik hasičů, vznikla tak ústřední a pobočná stanice.

V té době měl sbor 6 vrchních hasičů, 24 obsluhovatелů stříkaček a 38 hasičů. Protože i nadále platila povinnost zametat ulice, dozor nad metaři vykonávali vrchní hasiči. Při vzniku požáru měl každý metař za povinnost se dostavit na místo neštěstí. Dále se musel zúčastňovat výcviku a jeden ze dvou volných dnů v týdnu obětovat držení hasičské stráže.

V lednu 1855 byly vydány nové pokyny pro hasebního mistra ohledně velení u požáru. Podle nařízení byl hasební mistr zcela podřízen tzv. řiditeli hašení, kterým byl přednosta hospodářského úřadu. Velitel a řiditel hašení byli podřízeni policejnímu řiditeli, který měl ku pomoci komisaře. Ty pro případ požáru jmenoval pražský purkmistr. U ohně tedy velel řiditel a hasební mistr musel bezesbytku vykonat všechny příkazy. Tím byla mistrovi prakticky odňata možnost samostatného jednání a rozhodování. Nezřídkou se stalo, že velení u ohně měla osoba bez sebemenších zkušeností a praxe. Navíc se na hasiče stále pohlíželo jako na metaře. Proto se nemůžeme divit, že i Václav Soukup po takových zkušenostech rezignoval na post hasebního mistra.

V polovině roku 1856 nastoupil po Václavu Soukupovi do funkce hasebního mistra Augustin Johannes, ale ani on se ve své funkci dlouho neohřát, Již v únoru následujícího roku byl jmenován nový hasební mistr - c. k. vojenský strážmistr Josef Lammer. Osoba nanejvýš povoláná a po všech stránkách zajímavá.

Ještě v roce 1857 vzala městská rada poprvé v úvahu návrh, aby se hasičů používalo výhradně k hašení. Zametání ulic mělo být svěřeno správě hospodářského úřadu. Sbor se tak mohl osamostatnit. Velmi důležitým bodem při poradách a reorganizaci sboru byl i návrh dr. Frankla, který navrhl zřídit městskou pojišťovnu, jež by se mohla spolupodílet na hrazení provozních nákladů hasičů. Ale návrh nedošel zatím sluchu pánů radních. Stalo se až 1. srpna 1863, kdy presidium c.k. místodržitelství dalo souhlas k přípravným pracím k založení vzájemné pojišťovny v Praze. Po pěti letech marných žádostí a proseb se sbor obecních starších rozhýbal a ústav založil. K výše popisovanému roku 1857 je nutno dodat, že byl v Praze založen dobrovolný záchranný sbor, který vypomáhal nejen při požárech, ale i jiných živelných pohromách. Čítal šest desítek lidí a byl předchůdcem pražské záchranné služby.

Potíže (1857 - 1890)

Archívy vypovídají o požárech z let 1853 až 1866 poměrně často. První z nich je podložen z 26. na 27. května 1856, kdy hořel pivovar na Koňském trhu, dnešním Václavském náměstí. Na záchranu hořící budovy nebylo ani pomyslení, zvláště když si uvědomíme, jaká střešní krytina a stavební materiál se v té době používal. Rovněž tehdejší vybavení hasičů nebylo na výši. Takže se zachraňovalo jak se dalo. Necelý rok nato, 20. února 1857, hořela Domitzerova kartounka v Holešovicích. Zrovna ten den byla nad Prahou hustá mlha a tak byl oheň zpozorován pozdě. Škody byly značné, hlavně na tiskařských strojích. Ještě téhož roku, v červnu, vypukl požár v jednom domě v Dlouhé třídě. Byl to první požár za hasebního mistra Lammera a nutno říci, že debut pro něho nedopadl nejlépe. Dostavil se k požáru s celým sborem, tehdy to bylo 14 mužů, a osobně řídil hasební práce. Jenže sbor byl sestaven z nováčků a plameny už byly nezkrotitelné. Mužstvo se pokusilo o proniknutí do domu s přenosnou stříkačkou, ale pro velký žár a kouř se to nepodařilo. Oheň se mezitím rozšířil a dům vyhořel. Neúspěch Lammera nedeprimoval a energicky se obrátil na magistrát s požadavkem na modernější vybavení sboru. Na jeho popud byla v Lipsku zakoupena tzv., patentní stříkačka. Pro osobní ochranu hasičů vymohl přílby s pryžovými hadicemi pro přívod vzduchu v zakouřeném prostředí.

Zmíníme se ještě o jednom požáru tohoto období. V březnu 1865 vypukl ve sklepním skladišti občanky Krůgové na Vaječném trhu. Plameny se šířily sklepem, kde dva hasiči omdleli přiotrávení kouřem. Škody byly značné a protože byla majitelka pojištěna u městské pojišťovny na 2000 zlatých, pojišťovna vyplatila pojistné. Byl to první případ pojistného plnění.

Hasiči se ve službě museli, jak jsme již psali, zabývat různorodou činností. Trpěl tím výcvik, trpěla bojeschopnost. Byly činěny mnohé pokusy o osamostatnění sboru, ale marně. Až hasičský dozorce radní Bláha podal jeden z mnoha návrhů na samostatnost a světe div se - byl přijat. Pražský sbor se tedy osamostatnil, ale situaci to nikterak nezlepšilo. Stále chyběly peníze na platy, výstroj a výzbroj.

Rok 1866 přinesl další zatěžkávací zkoušku pro hasičský sbor - vypukla prusko-rakouská válka. Sbor se tehdy podílel nejen na hašení požárů, ale převážel zraněné z nádraží do nemocnic. Přími účastníci potvrzovali, že to byla do té doby nejstrašnější služba. Kromě toho hasiči společně s měšťany vykonávali strážní službu na ochranu pořádku ve městě. Policie a státní úřady byly totiž v době války evakuovány z města. Po porážce Rakouska se sice politická situace v zemi uklidnila, nikoliv však u hasičů. Opět zůstali na pokraji veškerého zájmu, ač se Lammer snažil sebevíc. Dokonce byl roku 1871 nucen snížit početní stav až na 61 mužů, proto museli být při větších požárech opět přijímáni pomocníci k pumpování. Tím ovšem stoupaly provozní náklady a tak bylo rozhodnuto, že pomocníci k malým požárům povolávání nebyli a k velkým pouze v počtu 14 mužů.

Přišel rok 1876, kdy byl v květnu vydán Řád o policii v příčině ohně. Byl významný proto, že usnadnil vznik dobrovolných hasičských sborů. Ve Velvarech už v té době zřízen byl, ale po prvním požehnání začaly sbory vznikat masově. Díky řádu začal mít výcvik vysokou úroveň, čehož může být důkazem i to, že od roku 1872 do roku 1946 v Praze nezahynul jediný hasič, a to proběhla první průmyslová revoluce a dvě světové války. V roce 1876 byla rovněž otevřena pobočná stanice na Loretánském náměstí na Hradčanech. Dnes by ji návštěvník hlavního města hledal marně, zůstal po ní dlážděný vjezd do objektu na rohu náměstí a Loretánské ulice.

Následující rok 1872 byl významný hned z několika důvodů. U sboru byla zavedena čeština jako velící jazyk - na tehdejší dobu to bylo něco nevídaného. Současně se ukázalo, že vlastně chybí české povelové názvosloví. Pomocnou ruku podal dr. Miroslav Tyrš, zakladatel Sokola, který hasičům názvosloví vymyslel a zasloužil se tak svým způsobem o hasičstvo. Druhou událostí téhož roku byla smrt hasiče. Při zřícení novostavby banky Slavie zahynul hasič Budějický. Byla to první a na dlouhá léta naštěstí jediná oběť při výkonu hasičského povolání.

Vznikem dobrovolných hasičských sborů v nejbližším pražském okolí se do značné míry ulevilo městskému sboru. Spojová technika však v té době žádná nebyla a kolikrát se stalo, že dojezdy byly několikahodinové. Způsob ohlašování požárů byl různý, v podstatě se o to měli starat věžní a hlásní, ne vždycky se ale tímto způsobem podařilo oheň ohlásit včas. Značné zkvalitnění práce hasičů přineslo zavedení požárního telegrafu do Prahy v roce 1879. Požární telegraf spolu s technikou na evropské úrovni udělal z pražských hasičů téměř elitní sbor, který se tak rozšířil o 4 telegrafisty a čítal tak 80 mužů. To vše proběhlo stále za hasebního mistra Josefa Lammera. Ale jeho osud se pomalu začal naplňovat. Jednou z jeho posledních akcí bylo zakoupení parní stříkačky z Anglie. Moderní stroj byl Praze velmi potřebný a hasičům se dostal do rukou těsně před národní katastrofou - požárem Národního divadla.

To, co se stalo v pátek 12. srpna 1881, by stálo za samostatnou kapitolu, existuje řada listinných dokumentů, téma bylo také literárně zpracováno. Jedno je ale nesporné - hodnocení pro sbor nedopadlo zrovna nejlépe. A tak hasební mistr Lammer požádal o penzionování. Bylo mu vyhověno. Přitom v době nedávné se Pražané v úžasu zastavovali, když kolem projížděl tryskem sbor a s pýchou říkali: Lamři jedou! Bylo to uznání, které rázem zapadlo v zapomnění. Škoda. Josef Lammer i přesto patří mezi velikány našeho sboru.

Po Lammerově odchodu v září 1881 byl na jeho místo povolán technický úředník Ringhofferových závodů na Smíchově Bohumil Tiapal. S jeho příchodem byl znovu zaveden titul ředitel hasičského sboru, který zůstal podřízen hospodářského úřadu prakticky ve všech záležitostech.

Bohumil Tiapal byl osobností velmi zajímavou. S hasičstvím začal tak říkajíc od píky původně byl velitelem závodního sboru u Ringhofferů a vždy projevoval živý zájem o veškerý pokrok u hasičů. Studoval novinky i v zahraničí a záhy se stal vyhledávaným a uznávaným odborníkem. Od počátku prosazoval modernizaci techniky, jeho přispěním byl zakoupen mechanický výsuvný žebřík 24 metrů a jeho zásluhou byla vydána i hasičská cvičebnice. Měl také podíl na vydání nových instrukcí v roce 1888. Ale nejen hasičstvím živ je člověk - pan ředitel založil hasičskou pěveckou školu. Ovšem jako červená nit se jeho životem táhly neshody s magistrátem, což značně odčerpávalo síly. Přidala se i těžká choroba a Bohumil Tiapal zemřel 9. července 1894 ve věku 53 let.

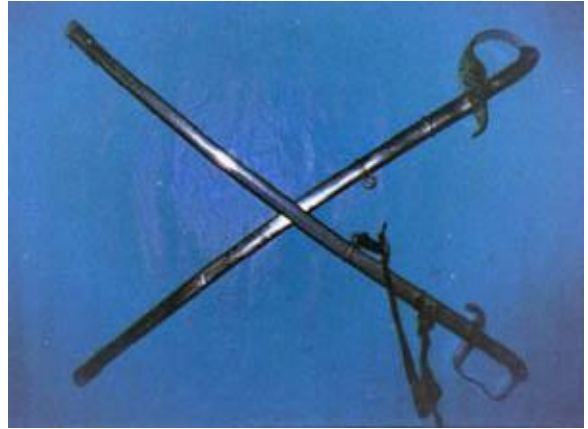
Na přelomu století (1890 - 1918)

Po dobu Tiapalovy nemoci vedl sbor Antonín Tůma - cvičitel, který byl později pověřen správou sboru. Situace kolem hasičů se vyhroutil natolik, že magistrát měl v úmyslu zrušit funkci ředitele a veškeré problémy měl nést velitel. Naštěstí zvítězil zdravý rozum a prosadil se názor, že v čele musí být člověk kvalifikovaný, absolvent vysoké školy technického směru. A to vše při účtě k předešlým hasebním mistrům a ředitelům sboru! Takový člověk se opravdu našel a 28. prosince 1894 se stal ředitelem ženijní c.k. nadporučík František Vejdělek a jako u dřívějších vedoucích sboru i on zůstal pod patronací hospodářského úřadu magistrátu města Prahy.

Městská rada si byla vědoma toho, že vzájemné spory a nevraživost mezi hasiči a úřadem nikomu neprospějí - roku 1896 byl podán návrh, aby byl sbor vyjmut z péče úřadu a staral se vlastními silami o svůj celkový provoz. Nad hasiči měla dlít jen sedmičlenná dozorčí komise s názvem Dozorčí rada nad službou požární. Všechny návrhy se projednaly ještě v listopadu a po schválení se sbor stal od 1. března 1897 samostatný s prvním předsedou dozorčí rady c.k. stavebním radou Rudolfem Terebou.

Tehdy jakoby sbor ožil, mohly se projednávat otázky výstroje, výzbroje, výcviku a v neposlední řadě i otázky finanční. Rychle a pružně. Mohlo konečně dojít i k rozšíření sboru; na přelomu století čítal již 138 hasičů. Velkým pokrokem ve vztahu dozorčí rady ke sboru bylo také to, že se rada začala zajímat o sociální potřeby hasičů počínaje pracovním zařazením po deseti letech výsluhy, přes zajištění lehčí práce u obce Pražské v případě pracovní neschopnosti, až po zaopatření vdov a sirotek v případě úmrtí hasičů. Vzhledem

k tomu, že se stupňovaly požadavky na práci hasičů, brzy se přišlo na to, že i 138 mužů je málo. Byla proto otevřena pobočná stanice v Libni a pražský sbor měl od této chvíle ve stráži 153 hasičů. Zvýšení proběhlo za ředitelování Františka Vejdělka. Jeho cvičitel Antonín Tůma odešel v říjnu 1900 do penze, jeho funkce byla totiž zrušena. Zaveden byl nový post prvního cvičitele a tím se stal Jan Záhora.

Začátek posledního desetiletí minulého století byl poznamenán několika obtížnými případy. Strojní dílny státní dráhy v Holešovicích hořely v noci 14. září 1891. Oheň bylo možno pozorovat již z daleka. Pražským hasičům přijížděli na pomoc kolegové z celého okolí. Do Holešovic se jelo i 15. prosince 1893 - poblíž místního magistrátního úřadu se zřítily novostavba a ačkoliv hasiči pracovali bez oddechu, neštěstí se neobešlo bez ztrát na životech. Výkon hasičů byl velmi vysoko oceněn - v tehdejší tisku a velitel Demartini a Tůma byli dekorováni zlatými záslužnými kříži. Pamatovalo se i na hasiče - odměna jim byla vyplacena ve zlatě.

Zajímavou požární kapitolou byl požár Odkolkových mlýnů na Malé Straně. Stačila malá jiskra, aby se o půlnoci 29. ledna 1896 stalo velké neštěstí - oheň byl ohlášen pozdě přesto, že byl ve mlýně telefon. A tak první zpráva o požáru se na ústřední stanici dostala přes požární telegraf v Mostecké ulici. Po příjezdu prvních hasičských čet bylo jasné, že se toho moc zachránit nedá. Velitel vrhl veškeré síly na záchranu vedlejších objektů, což se nakonec vyplatilo. Škoda dosáhla na tehdejší dobu závratné výšky - přes 300 tisíc zlatých.

S ředitelem Vejdělkem, pokračovala modernizace a budování sboru. Rok 1911 znamenal pro hasiče mnoho - začala motorizace, což je obrat k lepšímu nevídaným způsobem. V říjnu byl zakoupen první automobil od Českomoravské továrny a do konce roku další tři vozy. V roce 1912 po nich následovala benzínová stříkačka Delahay & Farcot z Paříže. Protože se tak zlepšil pohyb sboru, došlo ke zrušení některých menších poboček, jako vyšehradské a malostranské.

Před vypuknutím první světové války měl pražský sbor toto personální obsazení: 1 říditel, 1 podvelitel, 3 cvičitelé a 2 vrchní telegrafisté, pro Prahu I až VII 179 členů stráže, v samostatné pobočce pro Prahu VIII bylo 16 mužů. Celkově sloužilo u sboru 195 hasičů. Přišel 26. červenec 1914 a známé prohlášení císaře Františka Josefa I. - Mým národům! Začala první světová válka. V prvních dnech mobilizace nastoupilo do vojska 70 pražských hasičů, sbor proto musel být neustále doplňován nováčky; do konce války jich bylo na pět set. Mezi nimi i syn náčelníka Nového - Oldřich - známý herec a režisér. V době války byly činěny nesmělé, místy až idylické pokusy o založení civilní ochrany. Jen byli nováčci vycvičeni, už byli odvedeni na frontu. Přišli ztráty, padlí, zajatí.

První léta mladé republiky

Konec světové války přinesl na mapu Evropy velké změny, vzniklo mnoho samostatných států a jedním z nich byla i Československá republika. Zákonem č. 114 z února 1920 se okolní obce kolem Prahy sloučili pod jediný celek se společnou správou Hlavní město Praha. Tímto administrativním zásahem bylo nutno reorganizovat veškerou agendu řízení, došlo pochopitelně i k reorganizaci hasičského sboru. Původní název Ředitelství hasičského sboru se změnilo na Stavební úřad, odbor 14 požární.

Tehdejší pražský primátor JUDr. Karel Baxa pověřil řízením stavebního úřadu, odbor požární, Ing. Oldřicha Uhra. Jeho jméno nebylo na magistrátu neznámé, pracoval zde od roku 1897 v různých funkcích a odborech. Osvědčil se pro svoji píli a houževnatost. Léta následující potvrdila správnost jeho volby do čela pražských hasičů. Ing. Uher nejprve sestavil program nutný pro každý hasičský sbor, který vystihovala slova

pohotovost - rychlost - účinnost. Bez dodržování těchto zásad není sbor sborem. Ze svých úmyslů nemínil Uher nic slevit. Rozděлил sbor na několik oddělení nezbytných pro řádný chod: kancelářské, požární policie (dnešní prevence), telegrafní, strojní, strážní a skladní.

V poválečném období vzniklo v hlavním městě několik velkých požárů, které si vyžádaly hojnou účast hasičů. V září 1925 to byl požár věže chrámu sv. Mikuláše na Malé Straně, dramaticky vyhlížely i plameny při večerním požáru citadely na Vyšehradě roku 1927, tento rok si červený kohout vybral i jednu z věží na Karlově mostě a v roce 1932 věž Mihulku na Pražském hradě. I ve sportu si oheň vybral svůj desátek - v úterý 10. dubna 1934 byli pražští hasiči přivoláni k požáru dřevěné tribuny Sparty na Letné. Od té doby Spartu navštívil oheň ještě několikrát. Ve středu 21. prosince 1927 se kohout usadil na střeše Masarykovy studentské koleje v Bubenči, případ byl o to těžší, že byl sníh a velký mráz.

Mezi nejtragičtější zásahy pražských hasičů patřila likvidace následků výbuchu munice v Truhlářské ulici v březnu 1926. Při výbuchu na místě zahynuli dva vojáci, kteří náklad převáželi. Případ se neobešel bez desítek raněných a obrovských materiálních škod. Další katastrofou, kde hasiči pomáhali, bylo zřícení novostavby hotelu na Poříčí v říjnu 1928, kde byly také ztráty na životech.

V druhé polovině třicátých let se politická situace v Evropě prudce zhoršila a otevřeně se začalo hovořit o nebezpečí války. Rozvinula se široká kampaň pro vznik civilní obrany. Je zcela pochopitelné, že hasiči nemohli v tu chvíli stát stranou, na dobových fotografiích můžeme spatřit masová cvičení civilní obrany obyvatelstva s armádou a hasiči.

Krátce po 15. výročí činnosti u pražských hasičů se se sborem rozloučil stavební rada Ing. Oldřich Uher a v roce 1936 odešel na zasloužený odpočinek. Po něm nastoupil do funkce šefa hasičského sboru technický rada Ing. Vilém Wagner, ale byl to vlastně jen záskok, protože už v září 1939 byl jmenován přednostou sboru Ing. Jaroslav Pexa. U sboru byla v té době ještě jedna osoba, která významným způsobem zasáhla do všeobecného dění u hasičů - byl to doc. dr. Miroslav Pilz. O něm bude řeč později, zatím si řekněme, že to byl náš vynikající odborník na chemii, patřil v této oblasti mezi proslulé osobnosti.

Válka byla přede dveřmi, požáry a jiné katastrofy překvapovaly hasiče každým dnem. Jak dokazují dobové fotografie, dokázali se hasiči bavit i v dobách krušných, pořádali taneční zábavy, šibřinky, masopust, vlastnili také salonní orchestr, který vždy patřil k ozdobám programu. A když přišly vánoce, na dvoře ústřední stanice stál vzrostlý strom. Pamětní kniha, založená v den přestěhování do Sokolské ulice, dokazuje, že pražský sbor požíval velké vážnosti a vědělo se o něm i ve světě. Kniha se od počátku plnila podpisy návštěvníků pražského sboru ať z tuzemska nebo zahraničí. Například v roce 1932 navštívil Prahu velitel pařížských hasičů plukovník Poudroux. V roce 1934 přijel 1. sekretář švédského Červeného kříže. Naši lidé byli také vyznamenáváni našimi i zahraničními řády. Dekorování se vždy odehrávalo na nádvoří ústřední stanice před nastoupenou stráží. Sborový velitel Karel Vesecký a cvičitel Karel Tržický byli roku 1937 dekorováni záslužným křížem 3. třídy jugoslávského hasičstva. Prakticky v předvečer světového válečného konfliktu navštívila Prahu delegace Svazu litevských hasičů.

Během druhé světové války

Psal se rok 1939 a od března byl nad územím Čech a Moravy vyhlášen protektorát. Ještě v červenci téhož roku byla uspořádána primátorem dr. Otakarem Klapkou velká přehlídka pražských hasičů a v srpnu námětové cvičení na Staroměstskou radnici. Tisk nešetřil chválou a uznáním nad technickým vybavením a odborností sboru. Sám primátor Klapka se nakonec stal obětí nacistického běsnění.

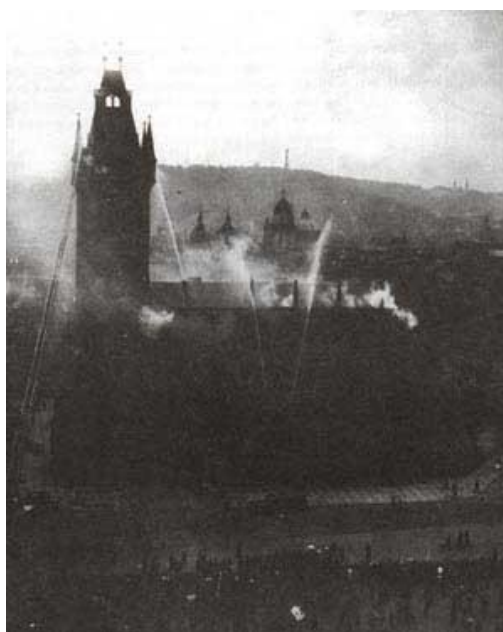
Na přelomu let 1941 - 42 byla zavedena normalizace výbroje a náradí podle norem DIN a FEN, Němci začlenili sbor do protektorátní bezpečnostní služby a proto převzali i jeho velení - 19. listopadu 1942 byl velitelem sboru jmenován plukovník požární policie Bruno Petersen, před válkou požární ředitel v Düsseldorfu.

Petersen začal v letech 1943 - 44 zvyšovat početní stavy mužstva, dosáhl až 700 mužů. Současně se zaváděla nová technika a výcvik, výnosem ze 14. listopadu 1944 byl sbor začleněn do protektorátní policie s názvem Feuerschutzpolizei (Požární ochranná policie). Za velitelství Petersena byly postaveny provizorní dřevěné stanice: č.2 Dejvice, č.3 Holešovice, č.4 Libeň, č.5 Strašnice, č.6 Krč, č.7 Smíchov a č.8 Žižkov, z nichž dodnes slouží hasičům stanice 3 v téměř původní podobě a stanice č. 7 byla uzavřena na konci roku 2000.

V Praze existovala ještě z hlediska civilní ochrany tzv. Luftschutzpolizei (Protiletectká policie), složená z Čechů. Konali službu společně s hasiči na mnohých stanovištích po celé Praze, takže pro případ náletů byl početní stav kolem dvou tisíc mužů.

O dva roky později byl spáchán atentát na říšského protektora Heydricha a 2. četa ústřední stanice musela asistovat při obléhání atentátníků v kostele v Resslově ulici. Pražští hasiči se za války současně účastnili skrytého odboje, který se neobešel bez obětí. Své životy položilo 5 členů sboru (dva byli popraveni Terezíně a 3 padli v Pražském povstání). Za odbojovou činnost byla později celá řada členů pražského sboru vyznamenána. Ihned po vypuknutí povstání byl plukovník Petersen internován a do čela sboru se postavil doc. dr. Miroslav Pilz, osobnost známá ještě z předválečných dob. Své znalosti a schopnosti chemika dal zcela do služeb hasičů, podílel se zejména na budování protiplynové služby v rámci civilní protiletectké obrany. Jazykové znalosti uplatnil při studiu zahraniční literatury, jeho osobní kontakty s předními světovými odborníky z něho udělaly znalce na slovo vzatého. Ve své funkci setrval do roku 1948. V době své rezignace zastával ještě jednu funkci neméně závažnou - byl viceprezidentem mezinárodního technického výboru pro boj s požáry CTIF. Československo patřilo mezi zakládající členy této organizace.

Léta socialismu

Únor 1948 přinesl komunistický puč, který naši zem poznamenal na dlouhá desetiletí došlo ke stagnaci ve všech oblastech života. Nadšení poválečné doby vybudovat opět po válce demokratický stát bylo zneužito pro politické cíle. Postupy totalitního systému se v prvních letech po převratu u hasičů projevil mj. tím, že byly převzaty sovětské vojenské hodnosti (např. seržant, staršina apod., což vydrželo do roku 1960, kdy se přešlo na československé vojenské hodnosti), o dobrovolně povinném členství velitelů sboru ve vládnoucí partaji ani nemluvě.

Do roku 1950 se v rychlém sledu ve funkcích velitelů a náčelníků vystřídali mnozí činovníci. V 50. roce došlo k reorganizaci požární ochrany ve státě - byl vydán zákon o požární ochraně č. 62/1950, na jehož základě vznikla místní velitelství požární ochrany. Po odchodu doc. Pilze se velitelem místního velitelství stal Václav Straka a sborovým velitelem Bohumil Háša, po dvou letech Háša odešel a jeho místo zaujal Václav Vondřích. Rok 1954 přinesl další reorganizaci a s ní nový zákon č. 35/1953, který definoval státní požární dozor jako součást státní správy. Ta se vydělila z dosud jednotného útvaru a stala se součástí odborů vnitřních věcí obvodních národních výborů. Prvně se objevila dvojitá podřízenost, zatím pouze státní správy ministerstvu vnitra a národnímu výboru. Na postu náčelníka byl v Praze od této chvíle Karel Krejsa (ve funkci setrval i s několika názvoslovnými obměnami organizace do roku 1976). Velitelem Útvaru PO byl od roku 1954 V. Jiroušek, v letech 1955 - 60 Antonín Havlan a v roce 1960 se velitelem stal Jaroslav Pražský.

Nový zákon o požární ochraně č. 18 z roku 1958 potlačil význam profesionálních jednotek na úkor dobrovolných, v Praze si na rozdíl od celé republiky potřeby vynutily opětné sloučení státní správy a hasičské jednotky v Útvar požární ochrany hlavního města Prahy jako celoměstské instituce se dvěma složkami - prevencí a represí s jednotným velením. Státní správa se řešila systémem odloučených oddělení pro jednotlivé obvody a ústředím obsahujícím specializovaná pracoviště s celoměstskou působností. Přetrvala dvojitá podřízenost ministerstvu vnitra a Národnímu výboru hl. m. Prahy.

Nejenom politické zvraty vrcholící okupací naší země koncem desetiletí, ale řada požárů s mnohamilionovými škodami a také jiné tragické případy charakterizují šedesátá léta v činnosti pražských požárních. Žel, jejich bezesporu záslužná a nedoceňovaná práce si vybrala také daň nejvyšší - několik požárních položilo při výkonu služby své životy.

U jednoho z nejnebezpečnějších požárů zasahovali příslušníci 6. ledna 1961. Vznikl před desátou hodinou dopoledne v michelské plynárně. Plynojem měl průměr přes padesát metrů, byl 84 metrů vysoký a v době požáru v něm bylo 147 tisíc krychlových metrů plynu (k úplnému naplnění chyběly tři tisíce). Požár zasáhl nejprve vršek objektu, kde hořely stovky litrů těsnícího oleje. Protože požárníci neměli potřebnou techniku k dosažení 84 metrů, bylo rozhodnuto pokusit se oheň hasit pytli cementu shazovanými z vrtulníku. Padající pytle spíše ohrožovaly

požárníky a hasební efekt byl minimální. Kolem poledne se zřítla kovová konstrukce střechy dovnitř plynojemu, odkud se vyřinulo asi sto tisíc metrů krychlových plynu nad píst a vznikl ohnivý sloup, který dosahoval výšky až 200 metrů. Vyhořením plynu sice pominulo nebezpečí exploze, kterému byly vystaveny stovky zvědavců, avšak vzňalo se kolem 150 tun těsnícího oleje v jímkách na dně plynojemu. Devíti útočnými proudy požárníci ochlazovali do tmavočervena rozpálené stěny plynojemu, aby po jejich částečném zchladnutí v nich vyřizli autogenem otvory a tudy zahájili vnitřní zásah na vodu a pěnu. V 17 hodin byl požár lokalizován a kolem sedmé večer likvidován. Příčina požáru měla patrnou souvislost s poruchou den předtím, kdy byl zjištěn únik plynu nad střechu plynojemu a nebyla učiněna potřebná opatření k zamezení možného požáru.

Hasiči a srpen 1968

V srpnu 1968 vznikl největší požár nepochybně na Vinohradech u rozhlasu - vyhořelo tam pět domů, uhořel (alespoň jak bylo zjištěno) jeden muž, počet zraněných není uveden. Stejně tak není nikde statisticky zaznamenána vzniklá hmotná škoda, pro účely této publikace uvádíme "formálně" sto miliónů. Z důvodů, tehdy "samozřejmě pochopitelných", nebyl nejen tento požár, ale ani další drobné případy zaevidovány. A to bylo ještě několik desítek dalších, ke kterým se hasiči nedostali. Pokud byli odvoláni z cesty proto, že oznamovatel opět volal s tím, že požár po střele vniklé do operačního sálu nemocnice uhasili, bylo to dobré. Horší byly situace, kdy naše pomoc byla urgována, ale my jsme se na místo nemohli dostavit pro střelbu v ulicích - střílelo se i po hasičích!

Od dubna 1969 do června 1970 byl náčelníkem ing. Jiří Vosátka, po něm ve své funkci pokračoval opět Karel Krejsa. V roce 1972, přesně 1. dubna, se Útvar požární ochrany hl. m. Prahy rozpadl na dvě části - Městskou inspekci požární ochrany NVP jako odbor národního výboru v čele s náčelníkem (do roku 1976 Karel Krejsa, od roku 1976 do 1986 ing. Blahoslav Petrus) a Požární útvar hl. m. Prahy jako účelové zařízení řízené tímto odborem (do roku 1973 byl velením pověřen Jaroslav Sodomka,

v letech 1973 - 75 zastával post Miloslav Jaroš, 1975 - 81 František Janů). Detašovaná pracoviště na jednotlivých obvodech zůstala, organizace MIPO se doplnila o požární technickou laboratoř na svou dobu špičkové úrovně. Dvojí podřízenost národnímu výboru a ministerstvu vnitra - trvala.

V roce 1986 odstartoval nový zákon ČNR č. 133/85 Sb. vývoj směřující k dnešnímu zcela nevyhovujícímu stavu. Zákon byl silně ovlivněn sovětským centralisticko -militantním modelem, který se snažil dále upevnit vazby k ministerstvu vnitra a minimalizovat vazby požární ochrany k obcím. Vznikl tak vojensky organizovaný jednotný Sbor požární ochrany, budovaný na zásadě nadřízenosti a podřízenosti, jehož nejvyšším představeným je ministr vnitra. Státní správa v požární ochraně je v zákoně definována jako zvláštní orgán národního výboru, který má

vůči němu pouze funkci zřizovatele. Povinnosti a odpovědnost za zajištění požární represe i státní správy na úseku požární ochrany však nadále zůstávají národním výborům. Přestože zákon přiznal na úseku požární ochrany kompetence krajů, okresů a MNV na úseku státní správy Národního výboru hl. m. Prahy, došlo po dohodě tehdejšího nomenklaturního vedení ministerstva vnitra, NVP a městské správy Sboru PO k přenesení kompetencí na úseku státní správy na tehdejší ONV, kde byly zřízeny obvodní správy Sboru PO jako zvláštní orgány ONV 1 až 10, čímž byl úsek státní správy zcela odtržen od zásahových jednotek, ale i od řady zabezpečovacích útvarů, které byly doposud společné. Pouze na úrovni města zůstává nadále profesionální požární útvar a z úseku státní správy pouze oblast zjišťování příčin požárů, jejíž dislokace na městské části bez požárních jednotek by byla příliš absurdní, a dvě odborná oddělení obsazená profesními specialisty (jedno dodnes zajišťuje povinnosti orgánu hájícího zvláštní zájmy podle stavebního

zákona u staveb, které jsou v kompetenci města přímo ze zákona, a druhé, které kromě systému vnitřní kontroly mělo za úkoly provádět kontroly dnes již prakticky neexistujících "nadřízených orgánů").

Po listopadu 1989

Devadesátá léta začala opravdu v bouřlivém politickém dění, které urychlilo kádrové změny v řadě útvarů a správ Sboru PO. Přesně 1. března 1991 Magistrátní úřad hl. m. Prahy zřídil z Útvaru Sboru požární ochrany hlavního města Prahy příspěvkovou organizaci s názvem Hasičský sbor hlavního města Prahy, do jehož čela byl 1. dubna téhož roku jmenován rovněž JUDr. František Kohout. Pod jeho vedením dochází ke snaze novelizovat dosavadní nevyhovující legislativu a navrátit se k historickým

zkušenostem a vytvořit tak na území hlavního města jednotnou, celoměstsky funkční a představitelům Prahy odpovědnou požární ochranu stavěnou na zásadě, že zajištění bezpečnosti občana a jeho majetku je věcí obcí, úkolem státu je pouze obcím pro to vytvořit potřebné podmínky.

Symbolické „zatloukání vrat“
na staré smíchovské stanici.

Poslední nová stanice 20. století v Praze – Smíchově byla slavnostně předaná do užívání HZS hl. m. Prahy 22. prosince 2000 primátorem Janem Kaslem. Stavbu stanice v celkové hodnotě 160 mil. Kč financoval Magistrát hl. m. Prahy.